

Bet. o. lovf. vedr. retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer

Til lovforslag nr. L 172. Betænkning afgivet af Arbejdsmarkedsudvalget den 12. maj 1999

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer

(Fuld løn til gravide funktionærer under sygdom, konkurrence- og kundeklausuler)

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til arbejdsministeren, som denne har besvaret skriftligt og i samråd.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Akademikernes Centralorganisation,
Bech-Bruun & Trolle, Advokatfirma,
Dansk Familielandbrug og De danske Land-
boforeninger,
Dansk Handel & Service,
Dansk Tandlægeforening,
Danske Sælgere,
Den Kristelige Fagbevægelse,
Finanssektorens Arbejdsgiverforening,
Foreningen af Registrerede Revisorer,
Foreningen af Statsautoriserede Revisorer,
HK,
Ledernes Hovedorganisation,
Pedersen & Jantzen, Advokatfirma og
Samarbejdende Merkonomer.

Der er af arbejdsministeren stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *mindretal* (Socialdemokratiets, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres og Enhedslistens medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med de stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* inden for *mindretallet* (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) finder det rimeligt og nødvendigt at stramme reglerne for

anvendelse af konkurrence- og kundeklausuler på arbejdsmarkedet, hvorfor mindretallet støtter de foreslåede ændringer af funktionærloven.

Men de forbedrede regler dækker kun en del af arbejdsmarkedet. SF vil derfor til efteråret tage initiativ til ændring af aftaleloven, der regulerer forholdene for timelønnede, hvor udbredelsen af konkurrence- og kundeklausuler også hæmmer lønmodtagernes mobilitet.

LO har gennemført en undersøgelse, der påviser, at fem procent af LO-medlemmerne er omfattet af en konkurrenceklausul, og tre procent af medlemmerne har underskrevet en kundeklausul. Det betyder, at ca. hvert 20. LO-medlem er alvorligt begrænset i sine muligheder for jobskifte. Der findes endda eksempler på, at KAD-medlemmer ansat i hjemmeservicefirmaer tvinges til at skrive under på, at de ved jobskifte ikke må arbejde for konkurrerende virksomheder - eller i et nyt firma arbejde for kunder, der tidligere har benyttet det fratrådte firma.

Kun ved også at overføre de foreslåede ændringer af funktionærloven til aftaleloven, kan en urimelig forskelsbehandling undgås.

Et *andet mindretal* (Venstres, Det Konservative Folkepartis og Dansk Folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling. Mindretallet kan dog stemme for de under nr. 1, 2, 9 og 10 stillede ændringsforslag.

Mindretallet finder, at de ændringsforslag, der vil blive vedtaget med stemmer fra den yderste venstrefløj (SF og Enhedslisten), ændrer lovfor-

slaget så ensidigt til ugunst for erhvervslivet, at mindretallet herefter ikke kan stemme for det samlede lovforslag.

Det er ellers mindretallets opfattelse, at der er behov for opstramninger af brugen af især konkurrenceklausuler. Tilsyneladende benyttes disse klausuler i et stigende omfang, hvorved arbejdskraften bliver mindre mobil, hvilket skader den frie konkurrence. Endvidere tyder en række henvendelser på, at klausulerne i øget omfang benyttes ulovligt til personer, der ikke kan betegnes som »betroede«. Derfor fandt mindretallet det som udgangspunkt rigtigt, at der blev lagt op til en opstramning, hvad angår konkurrenceklausulernes anvendelse.

Desværre har et flertal i udvalget forivret sig og igennem ændringsforslag indført en voldsom betaling også for at benytte kundeklausuler. Efter ændringsforslaget skal arbejdsgivere fremover betale sine ansatte halv løn for ikke at stjæle sine egne kunder. Det finder mindretallet helt urimeligt.

Lovforslaget, som det foreligger efter ændringsforslagene, er i øvrigt i strid dels med bemærkningerne til lovforslaget og dels med arbejdsministerens svar til udvalget.

For det første fremgår det af bemærkningerne til lovforslaget, at »Et kundeforhold har ofte en personlig karakter, der bygger på tillid mellem de berørte parter, og det ville ofte være meget nemt for en tidligere funktionær, der f.eks. startede egen virksomhed, at dræne sin tidligere arbejdsplads for de kunder, han havde haft forbindelse med. En kundeklausul m.v. giver her den tidligere arbejdsgiver en periode til at fastholde og (gen)opbygge forholdet til kunden.« (Bemærkningerne s. 6 venstre spalte).

Det fremgår ligeledes af svaret på spørgsmål 20 (bilag 45), at »kundeklausuler er mindre indgribende for funktionæren end konkurrenceklausuler og samtidig mere nødvendige for virksomhederne. Som følge heraf er den foreslåede regulering af kundeklausuler mere lempelig for virksomhederne...« Tilsvarende fremgår af ministerens svar på spørgsmål 30 (bilag 44): »Jeg er stadig af den opfattelse, at kunderne er virksomhedens »ejendom« og deres eksistensgrundlag. På den baggrund finder jeg det mere end rimeligt, at en ansat – også i en prøvetid – kan omfattes af en kundeklausul.« Denne opfattelse af den fundamentalt store forskel mellem kundeklausuler og konkurrenceklausuler har ministeren helt forladt

med de stillede ændringsforslag – begrundelsen herfor er vanskelig at forstå på baggrund af, hvad der tidligere er givet af svar i udvalget.

Med ændringsforslagene er der ikke længere et incitament for virksomheden til at benytte den for funktionæren mindre indgribende kundeklausul. Mindretallet frygter derfor, at flere virksomheder vil benytte konkurrenceklausuler, når man nu alligevel skal betale et halvt års løn.

Et tredje mindretal (Centrum-Demokraternes medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling. Mindretallet kan dog stemme for ændringsforslag nr. 1-3 og 7-10.

Mindretallet udtaler, at det for CD er vigtigt at slå fast, at der er en fundamental forskel på konkurrence- og kundeklausuler. Kundeklausuler er mindre indgribende over for funktionæren end konkurrenceklausuler og samtidig mere nødvendige for virksomhederne. Kunderne er virksomhedens »ejendom« og eksistensgrundlag, og CD kan derfor ikke stemme for et samlet lovforslag, hvorefter arbejdsgiverne skal betale økonomisk kompensation til den funktionær, der underskriver en kundeklausul.

CD er dog enig med flertallet i, at der er behov for en økonomisk adfærdsregulering af konkurrenceklausulerne, fordi de tilsyneladende benyttes i et stigende omfang. Det er på grund af konkurrenceklausulernes mere indgribende karakter en alvorlig hæmsko for både erhvervslivet og den enkelte funktionær.

CD stemmer for ændringsforslaget om en opstramning af definitionen af, hvilke kunder en funktionær ikke må betjene efter sin fratræden, dels fordi CD ønsker klare retningslinjer for den funktionær, der er bundet af en kundeklausul, og dels fordi CD ikke ønsker, at arbejdsgiverne skal kunne omgå reglerne om økonomisk kompensation ved konkurrenceklausuler gennem øget brug af kundeklausuler.

CD havde håbet, at regeringen på den baggrund ville undlade brug af økonomisk kompensation i forbindelse med kundeklausuler og afvente resultatet af den revision af funktionærlovens bestemmelser om konkurrence- og kundeklausuler, som CD støtter.

Et fjerde mindretal (Kristeligt Folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de under nr. 1-3 og 7-10 stillede ændringsforslag.

Mindretallet kan tilslutte sig lovforslagets bestemmelser om fuld løn under graviditetsbetinget sygdom og om konkurrenceklausuler.

Mindretallet har også sympati for, at der skal ydes kompensation for kundeklausuler, og mindretallet var derfor positiv for ændringsforslag herom.

Det er dog mindretallets opfattelse, at ministerens ændringsforslag om en kompensation på mindst 50 pct. af lønnen er for vidtrækkende.

Kristeligt Folkeparti vil derfor stemme imod dette ændringsforslag, men stemmer på grund af partiets positive holdning til lovforslagets andre elementer for lovforslagets endelige vedtagelse.

Ændringsforslag

Af *arbejdsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Til § 1

1) I den under *nr. 2* foreslåede affattelse af § 18, *stk. 5*, ændres »efter den 1. april 1999« til: »den 1. juni 1999 eller senere«.

2) I det under *nr. 3* foreslåede § 18 a, *stk. 1, 1. pkt.*, ændres »12« til: »18«.

Af *arbejdsministeren*, tiltrådt af et flertal (S, SF, CD, RV, EL og KRF):

3) I det under *nr. 3* foreslåede § 18 a, *stk. 1, 2. pkt.*, ændres », eller som funktionæren i øvrigt inden opsigelsen vidste var kunder hos denne« til: »og i forhold til øvrige kunder m.v., som arbejdsgiveren ved særskilt, skriftlig meddelelse inden opsigelsen har ladet være omfattet af forpligtelsen«.

Af *arbejdsministeren*, tiltrådt af et mindretal (S, SF, RV og EL):

4) Det under *nr. 3* foreslåede § 18 a, *stk. 2*, affattes således:

»Stk. 2. En forpligtelse efter stk. 1 kan kun gyldigt indgås, hvis funktionæren modtager en kompensation for den periode, forpligtelsen gælder, og hvis forpligtelsen og kravet på kompensation fremgår af en skriftlig kontrakt. Kompensationen skal pr. måned udgøre mindst 50 pct. af lønnen på fratrædelsestidspunktet og skal udbetales månedsvis i den periode, forpligtelsen gælder. Hvis funktionæren modtager løn i en opsigelsesperiode efter den faktiske fratræden, regnes fratrædelsen fra opsigelsesperiodens udløb.

Retten til kompensation bortfalder, hvis arbejdsgiveren berettiget har bortvist funktionæren.«

5) Det under *nr. 3* foreslåede § 18 a, *stk. 3*, affattes således:

»Stk. 3. Såfremt funktionæren får andet passende arbejde, kan lønnen fra dette arbejde modregnes i funktionærens krav på kompensation efter stk. 2 for tiden efter ansættelsen.«

6) I den under *nr. 3* foreslåede § 18 a indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

»Stk. 4. Hvis funktionæren har været beskæftiget i 3 måneder eller derunder hos sin arbejdsgiver, kan en aftale efter stk. 1 ikke gøres gældende, og der skal ikke betales kompensation efter stk. 2. Hvis funktionæren har været beskæftiget i mere end 3 måneder, men højst 6 måneder hos arbejdsgiveren, kan aftalen ikke gøres gældende i længere tid end 6 måneder efter fratrædelsen.«

Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 5 og 6.

Af *arbejdsministeren*, tiltrådt af et flertal (S, SF, CD, RV, EL og KRF):

7) I det under *nr. 3* foreslåede § 18 a, *stk. 5*, der bliver stk. 6, ændres »Stk. 1-3« til: »Stk. 1-5«, og »efter den 1. april 1999« ændres til: »den 1. juni 1999 eller senere«.

8) Efter *nr. 3* indsættes som nyt nummer:

»01. I § 21, *stk. 1*, indsættes efter »funktionæren«: », jf. dog § 18, *stk. 5*, og § 18 a, *stk. 6*«.

Af *arbejdsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Til § 2

9) Paragraffen affattes således:

»§ 2

Stk. 1. § 1, nr. 1, træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

Stk. 2. § 1, nr. 2, 3 og 01, træder i kraft den 1. juni 1999 og har virkning for forpligtelser, der indgås den 1. juni 1999 eller senere.«

Ny paragraf

10) Efter § 2 indsættes som ny paragraf:

»§ 01

§§ 18 og 18 a i lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer som affattet ved

denne lovs § 1, nr. 2 og 3, tages op til revision senest den 1. juni 2001.«

Bemærkninger

Til nr. 1-9

På baggrund af den debat, der har været efter lovforslagets 1. behandling, er det regeringens opfattelse, at der er risiko for, at konkurrenceklausuler i vidt omfang vil blive erstattet af bredt formulerede kundeklausuler, hvis kundeklausulerne er gratis for arbejdsgiveren det første år. Derfor foreslås det at stramme betingelserne for at pålægge kundeklausuler, bl.a. således at der kommer til at gælde samme regler om kompensation for kundeklausuler som for konkurrenceklausuler og om modregning i kompensationen af vederlag for andet passende arbejde. Der foreslås endvidere de samme begrænsninger for ansættelsesperioder af kort varighed. Regeringen finder derimod fortsat ikke, at der som ved konkurrenceklausuler skal udbetales en minimumskompensation på 3 måneders halv løn.

Herudover foreslås en række præciseringer. Der henvises til nedenstående bemærkninger.

Ad nr. 1 og 7

Ændringsforslagene er en konsekvens af ændringsforslag nr. 9. Nr. 7 er herudover en konsekvens af ændringsforslag nr. 6.

Ad nr. 2

Ændringsforslaget imødekommer det synspunkt, at begrænsningen til de kunder, virksomheden har haft kontakt med inden for de seneste 12 måneder, er for snæver. Det foreslås, at perioden udvides til 18 måneder.

Ad nr. 3

Det er blevet gjort gældende, at kriteriet om kunder m.v., »som funktionæren i øvrigt inden opsigelsen vidste var kunder hos (arbejdsgiveren)«, kan give anledning til usikkerhed. Derfor foreslås det, at det præciseres, at forpligtelsen – ud over de kunder m.v., som funktionæren selv har haft kontakt med – kun gælder i forhold til kunder m.v., som i henhold til særskilt, skriftlig meddelelse til funktionæren er omfattet af forpligtelsen. Arbejdsgiveren skal altså over for funktionæren identificere hver enkelt kunde – ud

over funktionærens egne kunder – som skal være omfattet af forpligtelsen.

Ad nr. 4 og 5

De foreslåede bestemmelser svarer med en enkelt undtagelse, for så vidt angår minimumskompensationen, til de bestemmelser om kompensation, der foreslås for konkurrenceklausuler, jf. de generelle bemærkninger ovenfor.

Ad nr. 6

Det foreslås, at der kommer til at gælde de samme begrænsninger i adgangen til at pålægge kundeklausuler i kortvarige ansættelsesforhold, som er foreslået for konkurrenceklausuler, jf. den foreslåede § 18, stk. 4. I lyset af tendensen til en mere udbredt anvendelse af kundeklausuler findes det rimeligt at foreslå, at f.eks. personer, der alene er antaget på prøve, ikke skal begrænses i deres erhvervsudøvelse, hvis prøveansættelsen ikke fører til varig ansættelse.

Ad nr. 8

Ændringen er redaktionel.

Ad nr. 9

Da lovforslaget fortsat er under behandling, er det nødvendigt at udskyde ikrafttrædelsesdatoen.

Herudover foreslås det at præcisere, at de foreslåede bestemmelser om konkurrence- og kundeklausuler ikke har virkning for forpligtelser, der er indgået inden ikrafttrædelsesdatoen. Dette følger af almindelige principper for loves virkningstidspunkt, men da Arbejdsministeriet under lovforslagets behandling har modtaget adskillige spørgsmål om, hvorvidt loven får virkning for eksisterende aftaler, findes det hensigtsmæssigt at fjerne enhver tvivl herom.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det afgørende ikke er, om der bestod et ansættelsesforhold på ikrafttrædelsestidspunktet. Det afgørende er, hvornår der i et løbende ansættelsesforhold skriftligt er aftalt en konkurrence- og/eller kundeklausul.

Til nr. 10

I forlængelse af lovforslagets 1. behandling er der fra flere sider ytret ønske om, at der indsættes en revisionsbestemmelse. Fristen er sat til 2 år efter ikrafttrædelsen, hvilket skønnes at være en passende periode til at vurdere effekten af loven.

Carsten Hansen (S) Poul Erik Dyrland (S) fmd. Bjarne Laustsen (S) Jytte Madsen (S)
Ole Vagn Christensen (S) Ole Sohn (SF) nfmnd. Susanne Clemensen (CD)
Anders Samuelsen (RV) Frank Aaen (EL) Charlotte Antonsen (V) Eva Kjer Hansen (V)
Henning Urup (V) Jens Vibjerg (V) Knud Erik Kirkegaard (KF) Bendt Bendtsen (KF)
Mogens Andreasen (DF) Ole M. Nielsen (KRF)

Fremskridtspartiet havde ikke medlemmer i udvalget.